

Seksjon for Spesialsamlinger

Universitetsbiblioteket i Bergen

Historien om bildet av skuespiller Proms barn og våtammen

Av solveig Greve og Torill Endresen

Publisert i Slegt og Data årgang 21 (nr.1-2010)

Skuespiller Proms barn med våtamme". Fotograf ukjent. Før 1865

Bildet

Det er sjelden at vi på Billedsamlingen ved Universitetsbiblioteket i Bergen opptrer som slektsforskere. Omfanget av samlingen er så stor at vi ikke har tid til å gå dypt inn i identifiseringen via slektsforskningen, selv om fotobevaringens mor i Norge, Ragna Sollied, nettopp samlet på fotografier i denne hensikt. Likevel: noen bilder inspirerer til en nærmere undersøkelse. Vi fikk i 1968 inn et litt uvanlig bilde. Det kom med tittelen "Skuespiller Proms barn med våtamme". Vi ser en sittende kvinne i ubestemmelig alder, kledd i en drakt med forkle og med en karakteristisk spiss kysehatt, den typiske sunnfjordskysen. Rundt henne står det fire barn i alderen ca tre til 6-7 år, tre gutter og den yngste er en pike. Alle barna er pent kledd, piken i kjole og guttene i like mørke dresser med store knapper på jakken. Det er vakre barn, og piken lener seg fortrolig mot kvinnen. Bildet kommer ikke med navn på noen av

barna, alt vi vet er at barnas far var skuespiller Prom og at de hadde en amme, som nok tidligere var en våtamme, fra Sunnfjord.

Våtammen

Våtammer var ammer som var i tjeneste for å gi brystmelk til andres barn. Vi vet at Sunnfjord var det distriktet de fleste våtammene i kondisjonerte hjem i Bergen kom fra. Etter ammeperioden ble de ofte værende som barnepiker, og ble da kalt ”tørrammer”.

Vi har verken navn, fødsels- eller dødsår på ammen, bare en noe usikker plassering av henne i Gaular, og at hennes første datter, som var en slektning av giveren, var født i 1856, og var hennes eldste barn. Bildet må derfor være tatt etter 1856. Der skulle også være en sønn som kalte seg Ole Eikeland. Vårt eksemplar av bildet er en kopi av nyere dato, vi kan derfor ikke bruke tekniske kriterier fra originalbildet i identifikasjonen. Vi kjenner heller ikke fotografen til bildet.

Jacob Prom med skuespillerkolleger i Bergen, før 1862. Prom er nr. 3 fra venstre i øverste rekke. De øvrige skuespillerne er: Peter E. Nilsen, Harald Nilsen, Hans Brun, Andreas Isachsen, Johannes Brun, Carl Hansen, Bent Bottolfsen og Ole Hestenæs.

Fotografen og samleren

Skuespiller Prom, derimot, var det lett å finne informasjon om. Han var født i Bergen i 1831 og var skuespiller ved teateret i Bergen. Vi har flere bilder av ham i den eldste delen av våre samlinger. Det er en samling portretter med signatur klasse XXVI, Mathias Askevolds samlinger av norske portretter, som stammer fra det gamle Bergens Museum. Samleren Mathias Askevold sendte brev til kjente kunstnere, særlig forfattere og skuespillere, og ba om bilder av dem til sin samling. Noen bilder fikk han, andre var til lån, og disse ble da avfotografert og ko-

piert til samlingen. Det forklarer det noe underlige faktum at visittkortbildene av Prom bærer signaturen til en fotograf, A.M.Andreassen, som ble begynte sin karriere som fotograf to år etter at Prom døde. A.M.Andreassen må altså være reprofotograf. Slik praksis var ikke uvanlig når de gjaldt ”berømtheter”, noe som kan føre oss helt galt avsted ved identifisering og datering av portretter fra fotografens virkestid.

Skuespiller Prom og hans familie

Skuespiller Jacob Proms far var Paul Henrik Prom, og moren var Ellen Breder, som tidligere hadde vært gift med en amerikaner, Jon Smith. Denne Jon Smith hadde borgerskap i Bergen, med traktørhus og spisekvarter, og selv om Paul Henrik

Jacob Prom, 1831 – 1865.
Fotograf ukjendt. Repro-
fotograf A.M.Anderssen,
Bergen.

hadde borgerskap som skipper, fikk han i 1837 tillatelse til å være traktør ved siden av. Hans kone har antagelig som enke fortsatt første husbands skjenkested. Fra 1864 var Paul Henrik Prom noen år også brennevinshandler. Skuespiller Proms farbror var kjøpmann Jacob Prom (1788 – 1833) som var godt gift, inn i kjøpmanns- og eiendomsbesitterfamilien Heiberg I Bergen.

Som skuespiller i Bergen var unge Prom meget populær, og Ibsen skal ha satt stor pris på ham. Han ble besunget som ”den søte, skjønne Prom”.

Helene Marie Reutzer Prom (1828 – 1862) og hennes familie

Skuespiller Helene Prom,
født Wiese. Datter av On-
ton Wiese. Foto: Marcus
Selmer. Billedsamlingen
UBB.

Skuespiller Jacob Prom giftet seg med skuespillerinnen Helene Wiese som kom fra en interessant familie. Hennes far var Ontong (Anthony) Wiese, (1799 – 1860), en javaneser som kom med et hollandsk krigsskip som 9-åring og ble etterlatt i Bergen hos brigadelege Schwindt. Han fikk ingen utdannelse som lege, men opplært av sin ”fosterfar” praktiserte han som ”companiechirurg”. Han er en fargerik del av den norske medisinhistorie, og han er altså morfaren til de vakre barna på bildet med ammen. Skuespillerinnen Helene Prom var ett av hans 12 barn.

Prombarna

Skuespillerparet Jacob og Helene Prom fikk 5 barn:

Hjalmar, født i 1855,

Halfdan født i 1856,

Brynhjolf født i 1857

Berglioth født i 1858

og Thorolf født i 1860. Han ble døpt hjemme og døde sannsynligvis som spebarn.

Det er altså Hjalmar, Halfdan, Brynhjolf (Brynjulf) og Berglioth, (Bergljot) vi ser på bildet. Og det kildene lar oss få vite om disse barna, gir bildet ytterlig talende. Deres mor døde i 1862, da barna var mellom 4 og 7 år gamle. Det er omtrent den alderen barna synes å være på bildet. Da var kanskje allerede ammen deres nærmeste omsorgsperson.

Jacob Prom flytter fra Bergen til Trondheim etter konens død, der han blir en entusiastisk støttespiller for et norsk teater i byen. Han gifter seg igjen med en 23 år gam-

mel skuespillerinne, Karen Marie Fougner. Ekteskapet varte bare i to år, Jacob Prom dør i Trondheim i 1865, da er han bare 34 år gammel. Tilbake står en ung enke med 4 stebarn og ett spedbarn født etter Jacobs død, Jacoba Ellen Prom.

Karen Marie tar med seg sin datter inn i et nytt ekteskap med redaktør Bætzmann, utenrikskorrespondent for Aftenposten i Paris. De andre Prom-barna blir spredt for alle vinder. I Adresse-contoiret 30. mai 1865, to måneder etter farens død, sto følgende notis: "To af skuespiller Proms sønner ønskes mod en moderat Betaling anbragt hos en Familie her i byen. Man melde sig og oppgive Betingelser paa Adresse-Contoiret hos Johan Geelmuyden".

Fru Ontong Wiese. Avfotografert maleri, Bergen Museum.

Companichirurg Ontong Wiese. Avfotografert maleri, Bergen Museum.

Hjalmar blir plassert i fosterpleie hos Elsebeth Andersen, født Weisse (= Wiese?) i Fredrikshald (Halden). En av Ontongs døtre heter Elsebeth, og er nok hans pleiemor. Han dør i 1873, bare 18 år gammel.

Bergljot, den yngste, blir adoptert av Peder Valentin Rosenkilde i Stavanger. Han var gift med en Eugenie og i husholdningen var også Dorthea Wiese, ugift lærerinne. Dorthea Wiese og Eugenie var sannsynligvis også to av Ontong Wieses døtre. Bergljot blir altså adoptert av sin onkel og tante, og en ugift annen tante bor også samtidig i det store Roskildehuset i Stavanger. Bergljot er den eneste vi vet noe særlig mer om. Hun giftet seg med Thomas Fearnley i 1887, hun ble også, som faren, skuespillerinne. Det samme ble forresten hennes halvsøster, Jacoba Ellen, som debuterte på Den Nationale Scene i 1896.

Brynjulf blir tatt inn hos sin farfar, brennevinshandler Paul Henrik Prom.

I 1875-folketellingen bor Brynjulf fremdeles i Bergen hos farfaren, I 1885-tellingen er han borte. Halfdan Prom er i 1865 pleiesønn av Andreas Chrisopher Klagenberg i Bergen, også brennevinshandler, dvs. en kollega av farfaren. Halfdan er fremdeles

registrert boende hos Klagenberg i 1875, men er nå på "søreise" og er oppført som "navigateur", han er altså blitt sjømann som sin farfar. Han finnes heller ikke i Bergen i 1885.

Så på tross av annonsen i 1865, blir barna fordelt innenfor familien, unntatt Halfdan, som også ble tatt vare på av familienære personer.

Når det gjelder **ammen**, så vet vi ikke om hun ble med enkemannen og barna til Trondheim, men det var vel sannsynlig. Bildet kan på den annen side også være et avskjeds fotografi, tatt i Bergen.

Det følger ikke noe navn med bildet av ammen, men giveren mener hun har hatt et bånd til Eikeland i Gaular, fordi en av sønnene kalte seg Ole Eikeland. Med den informasjonen er det sannsynlig at det dreier seg om Helene Olsdatter Eikeland, som er registrert som begravd i 1922, og er født i 1825. Hun ble altså en meget gammel kvinne, noe som også faller sammen med opplysningene gitt av familien til giveren.

Det er sjelden vi har anledning til å gå så dypt inn i bakgrunnen til fotografiene våre. Men i noen tilfeller binder flere enkeltbilder seg sammen til en historie, og det er da vi ser fordelene med et stort bildearkiv med mange forskjellige samlinger.

.

Kilder:

Ammens familie se Digitalpensjonatet, Digitalarkivet: Jan Anders Timberlid: Døde i Gaular Prestegjeld 1920 – 1994

Promfamilien, se The family Hagerup: genealogy.hagerup.com/genealogy_base

Gustav Brosings personalarkiv, Billedsamlingen, UBB

Digitalarkivet : 1885-teljinga for Bergen, 1865-teljinga for Bergen

Prom i Trondheim: Se Scenekunst, <http://www.trondheim.com>,

Wiesefamilien: se Digitalarkivet: Døpte I Bergen 1816 – 1894, 1865-telling for Stavanger

Om Fotograf Anderssen: Sogn og Fjordane <http://www.digitaltfortalt.no> og Bonge, Susanne: Eldre norske fotografer. 1980.